

ภาคผนวก

1. ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์และกิจกรรมที่ดำเนินการ

กิจกรรม	วัตถุประสงค์/ วัตถุประสงค์	ผลที่ได้รับจากกิจกรรม
1. การเตรียมงานวิจัย/ ทบทวน ศึกษาเอกสาร	การศึกษานโยบายต่างประเทศ ญี่ปุ่นที่มีต่อลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1955 – 2009 รวมถึงบทบาทของ ญี่ปุ่นที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา เศรษฐกิจในลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1955 – 2009 ผ่านการให้ความ ช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ของญี่ปุ่น	การเรียบเรียงที่มาและความสำคัญ ของนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่นที่มี ต่อลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1955 – 2009 และข้อสังเกตเกี่ยวกับ บทบาทของญี่ปุ่นที่มีอิทธิพลต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจในลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1955 – 2009 ผ่านการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา อย่างเป็นทางการ (ODA) ของญี่ปุ่น ซึ่งปรากฏในบทที่ 1
2. กำหนดแผนการ/ วิธีการ ดำเนินงานวิจัย	กำหนดแนวทางในการดำเนินการ วิจัย ระยะเวลาในการเดินทางเก็บ ข้อมูล	แผนการดำเนินโครงการวิจัย และ เอกสารที่เกี่ยวข้อง
3. ดำเนินงานวิจัย/ เก็บข้อมูล	รวบรวม คัดกรองข้อมูล จาก แหล่งข้อมูลต่างๆ ที่พบ เพื่อให้ได้ ข้อมูลและกรอบแนวคิดที่ ครอบคลุมและสามารถทำความเข้าใจถึง นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น ที่มีต่อลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1955 – 2009 และบทบาทของญี่ปุ่นที่มี อิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจใน ลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1955 – 2009 ผ่านการให้ความช่วยเหลือ เพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ของญี่ปุ่น	1. การเรียบเรียงและวิเคราะห์การ ดำเนินนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่นที่ มีต่อลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1955 – 2009 ใน 3 ช่วง คือ 1) ความสัมพันธ์ของญี่ปุ่นต่อลาว ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง 2) ความสัมพันธ์ของญี่ปุ่นต่อลาวหลัง สงครามโลกครั้งที่สอง และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับลาว ในยุคปัจจุบัน ซึ่งปรากฏในบทที่ 2 2. การเรียบเรียงการให้ความ ช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ของญี่ปุ่นต่อลาว ในช่วง ค.ศ. 1955-2009 ซึ่ง ปรากฏในบทที่ 3
4. การวิเคราะห์	การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล เฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ นโยบาย ODA ของญี่ปุ่นที่มีต่อ ลาว และนโยบายต่างประเทศ	การค้นพบลักษณะความเป็น พหุนิยมของญี่ปุ่นกับบทบาท NGOs ในโครงการ ODA ของ ญี่ปุ่น รวมถึง ผลประโยชน์

กิจกรรม	วัตถุประสงค์/ การดำเนินงาน	ผลที่ได้รับจากกิจกรรม
	ญี่ปุ่นต่อลาวกับการเป็นรัฐที่ปรับตัวแบบเสรีนิยม	แห่งชาติภายใต้กรอบแนวคิดแบบเสรีนิยมของญี่ปุ่นกับการดำเนินนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนของญี่ปุ่นในลาว ในบทที่ 4 และบทที่ 5
5. จัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์	รวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำร่างรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์แก่ผู้ให้ทุน	รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

2. รายงานการเงิน

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
หมวดค่าตอบแทน	
- ค่าตอบแทนนักวิจัย	0 (เบิกไม่ได้เนื่องจากส่งงานวิจัยเกินระยะเวลาที่กำหนด)
หมวดค่าใช้จ่าย	
- ค่าเดินทางไปปฏิบัติงานนอกสถานที่ เก็บข้อมูลเอกสารที่จังหวัดกรุงเทพฯ ประมาณ 5 ครั้ง * ไป-กลับ 2 เที่ยว * 720 บาท	7,200
- ค่าเบี้ยเลี้ยง 210 บาท * 5 ครั้ง	1,050
- ค่าจ้างทำรูปเล่มรายงานการวิจัย	500
หมวดค่าวัสดุ	
- ค่าถ่ายเอกสารตำรา งานวิจัย	20,250
- ค่าซื้อหนังสือ	7,000
รวมงบประมาณทั้งสิ้น	36,000

Proceedings UBRC 7th

เอกสารสืบเนื่องจากการประชุม
ผลงานนำเสนอแบบบรรยาย

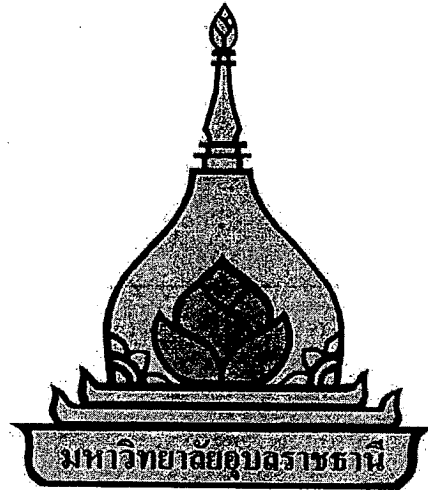

“การพัฒนาท้องถิ่นสู่ภูมิภาคอาเซียน : การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต”

Local Development toward ASEAN : Reseach for Quality of Life)

25-26 กรกฎาคม 2556

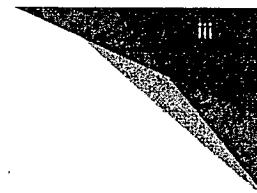
อาคารเฉลิมพระเกียรติ 7 รอบ พระชนมพรรษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
จังหวัดอุบลราชธานี

ประชุมวิชาการ มอบ. วิจัย ครั้งที่ 7

25 - 26 กรกฎาคม 2556

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

กำหนดการประชุมวิชาการ มอบ.วิจัย ครั้งที่ 7

วันที่ 25-26 กรกฎาคม 2556

ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 7 รอบ พระชนมพรรษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

วันพฤหัสบดีที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ.2556

08.30-09.00 น. ลงทะเบียน

09.00-09.30 น. กล่าวรายงาน โดย ผศ.ดร.อินทิรา ซาฮีร์ รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและนวัตกรรม
กล่าวเปิดโดย รศ.ดร.นนิตย์ อีระวัฒน์สุข อธิการบดีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

09.30-10.00 น. พิธีมอบรางวัลผลงานวิจัยดีเด่น

10.00-12.00น. เสวนา “การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน”

โดย นายชวลิต อดิชาวนิช ที่ปรึกษาหอการค้า จังหวัดอุบลราชธานี
ผู้บริหารมหาวิทยาลัยจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ผู้บริหารมหาวิทยาลัยพระตะบอง ราชอาณาจักรกัมพูชา

ผู้ดำเนินรายการ: นายนพภา พันธุ์เพ็ง

12.00-13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

13.00-14.30 น. นำเสนอผลงานวิจัย

ห้องที่ 1 สุขภาพและสิ่งแวดล้อม

ห้องที่ 2 พลังงาน และวัสดุศาสตร์

ห้องที่ 3 อาหารและการเกษตร

ห้องที่ 4 สังคมและวัฒนธรรม

ห้องที่ 5 การจัดการบูรณาการงานวิจัยร่วมกับการเรียนการสอน

เพื่อรับใช้สังคม ชุมชน ท้องถิ่นสู่การพัฒนาพื้นที่

ห้องที่ 6 วัฒนธรรมความปลอดภัยบนท้องถนน

14.30-14.45 น. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม

14.45-16.30 น. นำเสนอผลงานวิจัย

ห้องที่ 1 สุขภาพและสิ่งแวดล้อม

ห้องที่ 2 วัสดุศาสตร์

ห้องที่ 3 อาหารและการเกษตร

ห้องที่ 4 สังคมและวัฒนธรรม

ห้องที่ 5 แลกเปลี่ยนประสบการณ์การบูรณาการงานวิจัยกับ

การเรียนการสอน

ห้องที่ 6 การรับมือภัยพิบัติและจัดการภัยสุขภาวะ

วันศุกร์ที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ.2556

09.00-09.30 น. ลงทะเบียน

09.30-11.30 น. เสวนา “บทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในมุมมองของผู้กำหนดนโยบาย”

โดย นายรัชชชติ ภัคดี เอกอัครราชทูต สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงพนมเปญ
ราชอาณาจักรกัมพูชา

นายแพทย์จาตุรงค์ เพ็งนรพัฒน์ ที่ปรึกษากรรมาธิการติดตามการบริหาร
งบประมาณ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ดร.ศุภชัย ศรีหล้า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้ดำเนินรายการ : ผศ.ดร.อินทิรา ชายีร์ รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและนวัตกรรม

11.30-12.00 น. พิธีมอบรางวัลผลงานวิจัยดีเด่นและโปสเตอร์ดีเด่น

12.00-13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

13.00-16.35 น. นำเสนอผลงานวิจัย (พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม 14.30-14.45 น.)

ห้องที่ 1 เศรษฐศาสตร์

ห้องที่ 2 การศึกษา

ห้องที่ 3 ภาษา

ห้องที่ 4 เทคโนโลยีและอุตสาหกรรม

ห้องที่ 5 การประเมินผลงานวิจัยรับใช้สังคมเพื่อเสนอขอตำแหน่งทาง
วิชาการ

ลานกิจกรรม

10.00- 12.00 น.

ลานเสวนา “การนำมติสมัชชาสุขภาพว่าด้วยเรื่องยาสูบลงปฏิบัติการในพื้นที่ 7 จังหวัดภาคอีสาน”

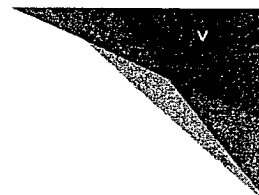
ผู้ทรงคุณวุฒิ : รศ.ดร.อนันต์ ไชยกุลวัฒนา คณะเภสัชศาสตร์

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

นางวันทนี ทองหนูน โรงพยาบาลสรรพสิทธิ

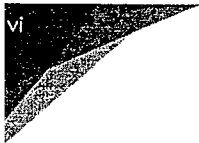
ประสงค์

ผู้ดำเนินรายการ: นางสาวปุณิกา หงส์อัคร สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย

สารบัญ

	หน้า
• สารจากรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและนวัตกรรม	i
• กำหนดการประชุมวิชาการ มอบ. วิจัย ครั้งที่ 7	iii
• ความรู้และพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนในเขตพื้นที่ตำบลขวาวใหญ่ อำเภอกีษรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ <i>มินตรา สารรักรักษ์ วิทยาลัยแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	1
• การศึกษาการนำใช้ภูมิปัญญาเพื่อการดูแลตนเองในผู้ป่วยเบาหวาน <i>สุรีย์ ธรรมิกบวร คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	13
• ความชุกของโรคซึมเศร้าในผู้หญิงที่สามีดื่มเครื่องดื่มที่ผสมแอลกอฮอล์ จังหวัด อุบลราชธานี <i>สมจิตต์ ลูประสงค์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	25
• พฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่มีภาวะโภชนาการต่ำกว่าเกณฑ์ ใน มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี <i>พจันภา วงษาพรหม วิทยาลัยแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	36
• ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออาการทางระบบทางเดินหายใจของพนักงานกลุ่มอาชีพหัตถกรรม ครัวเรือนที่เกี่ยวข้องกับไม้ ภูมิศึกษา : บ้านนาคำ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี <i>นิภาพร คำหลอม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	46
• พฤติกรรมการป้องกันอันตรายและผลกระทบทางด้านสุขภาพของชาวนาผู้ใช้สารเคมีใน การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ตำบลตะตอบ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ <i>นิยม จันทร์นวล วิทยาลัยแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	56
• การบำบัดไขมันและลดค่าบีโอดีในน้ำเสียสังเคราะห์ที่ปนเปื้อนไขมันด้วยเซลล์ตรึงรูปด้วย อัลจิเนต <i>กรณิการ์ บุตรสระคู คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	64
• การกำจัดสีย้อมอะโซที่ใช้ในอุตสาหกรรมสิ่งทอด้วยกลุ่มแบคทีเรียตรึงรูป <i>ดาริกา เหมพร คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	74
• การบำบัดน้ำใต้ดินสังเคราะห์ที่ปนเปื้อนสารประกอบอาร์ซีนิดด้วยถังปฏิกรณ์ไบโอฟิล์ม <i>พิทยา วามะพันธ์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	82
• การประมาณค่าไฟฟ้ารายเดือน โดยใช้เทคนิคโครงข่ายประสาทเทียม <i>จักรกฤษ เหล่าสาย คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี</i>	90
• การผลิตไบโอดีเซลกำลังการผลิตขนาดเล็กโดยใช้ตัวเร่งปฏิกิริยาวิวิธพันธ์แคลเซียม ออกไซด์แบบก้อนแข็ง <i>วชิราพร เพ็งศรี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	99

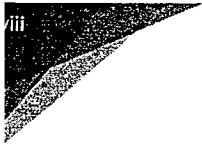

สารบัญ

	หน้า
• ผลของชั้นกระเจิงแสงต่อประสิทธิภาพของเซลล์แสงอาทิตย์ชนิดสีย้อมไวแสง <i>นิภารัตน์ ทือทิศ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	105
• การปรับปรุงคุณสมบัติของเครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียงเครือ จังหวัดสกลนคร <i>ณัดกิจ ชาริรัตน์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	112
• การพัฒนาสมบัติทางกายภาพของยางธรรมชาติโดยใช้ถ่านดำจากการเผาผักตบชวา <i>สมพงษ์ พิริยานต์ คณะวิศวกรรมศาสตร์และสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ</i>	120
• ประสิทธิภาพการยับยั้งเชื้อแบคทีเรียและสมบัติเชิงกลของวัสดุพอลิโพรพิลีนที่ผสมสารยับยั้ง เชื้อจุลินทรีย์ชนิด HPQM และผลกระทบของการบ่มเร่งการเสื่อมสภาพด้วยรังสียูวี <i>อริยา ศรีบุตร คณะพลังงานสิ่งแวดล้อมและวัสดุ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี</i>	126
• จลนพลศาสตร์ของการดูดซับโลหะคอปเปอร์ (II) โดยไฮโดรเจลโครงร่างตาข่ายแบบ กิ่งสอดไขว้ของ Poly (Acrylamide-co-2-Hydroxyethyl Methacrylate) /Poly (Vinyl Alcohol) <i>วารุณี ตานันต์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	135
• สมบัติเชิงกลและความสามารถในการยับยั้งเชื้อแบคทีเรียของสารเอชพีคิวเอ็ม ในวัสดุเชิง ประกอบยางธรรมชาติที่มีสารตัวเติมเสริมแรงผงเขม่าดำ <i>ชิตสุปรีย์ กตาดิการกุล คณะพลังงานสิ่งแวดล้อมและวัสดุ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี</i>	145
• การพัฒนาวัสดุเหลือทิ้งจากโรงงานน้ำตาลเพื่อผลิตแท่งเพาะชำกล้าไม้ <i>สุธีรา สุนทรารักษ์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์</i>	153
• การทดสอบสายพันธุ์มะเขือเทศสีดาต้านทานต่อโรคใบหงิกเหลืองมะเขือเทศในประชากรชั่วที่ 5 <i>บุญสูง เอกพงษ์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	163
• การออกแบบและสร้างเครื่องอัดอาหารเสริมอัดก้อนสำหรับโคนม <i>ณัฐชัย ไปธิ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย</i>	171
• ผลของการใช้น้ำมันพืชทดแทนน้ำมันปลาหมึกในอาหารต่อการเจริญเติบโตในปลาดุกอุย (<i>Clarias macrocephalus</i> Günther, 1864) <i>กนกวรรณ สารสมัคร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	180
• พัฒนาการของเซลล์สืบพันธุ์ในรอบปีของปลาข้างลายบริเวณแม่น้ำมูลตอนล่าง จังหวัด อุบลราชธานี <i>อมรรัตน์ รังสิวิวัฒน์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	188
• การพัฒนาชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง <i>สัจจา บรรจงศิริ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช</i>	197
• ทักษะคติของบุคลากรกรมวิชาการเกษตรที่มีต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ <i>ปิยะนันท์ ไวมลา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	211

สารบัญ

	หน้า
<ul style="list-style-type: none"> ● ชุมชนเวียงคานามกับการเกิดเมืองคู่แฝดสองฝั่งโขงไทย-ลาว : เมืองนครพนม-ท่าแขกสมัยอาณาจักรนาค 	227
<i>मितต ทรัพย์สุด คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ● ODA ของญี่ปุ่นต่อลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1955-2009 : นัยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจลาว 	242
<i>ศิริสุดา แสนอิ้ว คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ● ประเพณีแซนโฎนตา: การพัฒนาสู่ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาอำเภอขุ 	252
<i>ขันธ จังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ.2555</i>	
<i>สมศรี ชัยวัฒน์ยา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ● การพัฒนาศักยภาพในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติของชุมชนบ้านช่างหม้อ ต.ค่าน้ำแสบ 	267
<i>อ.วารินชำระบ จ.อุบลราชธานี</i>	
<i>อรทัย เลียงจินดาถาวร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ● การนำมิติสัมชชาสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง ยาสูบไปปฏิบัติที่จังหวัดอุบลราชธานี 	280
<i>ถนอมศักดิ์ บุญสุ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ● ทศนคติต่อการนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาเป็นช่องทางในการขายสินค้าโอท็อปในจังหวัด 	290
<i>อุบลราชธานี กรณีศึกษา กลุ่มผู้ประกอบการจำหน่ายสินค้าโอท็อปและพนักงานองค์การบริหาร</i>	
<i>ส่วนตำบลในจังหวัดอุบลราชธานี</i>	
<i>ชาญชัย ศุภอรธกร คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ● ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวฮางของเกษตรกรกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านนาบ่อ ตำบล 	301
<i>ปลาไหล อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร</i>	
<i>วรวิทย์ กุลตั้งวัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ● การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรู้สึกเชิงจำนวนและความรู้สึกเชิงปริภูมิ สำหรับ 	309
<i>นักเรียนระดับปฐมวัย</i>	
<i>จุฬารัตน์ ทองอร่าม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ● การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทฤษฎีบทพีทาโกรัสเพื่อส่งเสริมกระบวนการสร้างตัวแบบเชิง 	318
<i>คณิตศาสตร์</i>	
<i>ประสาน มีดภา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ● การใช้การแสดงกึ่งจุลภาคในการทำนาย-การสังเกต-การอธิบาย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของ 	326
<i>นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง ของแข็ง ของเหลว แก๊ส</i>	
<i>เพชรวรรณ มีหนองหว้า คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	
<ul style="list-style-type: none"> ● การใช้กิจกรรมการสืบเสาะแบบชี้แนะแนวทางด้วยการทำนาย-การสังเกต-การอธิบายเพื่อ 	337
<i>พัฒนาความเข้าใจ เรื่อง พันธะเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4</i>	
<i>ปิยธิดา พยัฆทา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i>	

สารบัญ

	หน้า
<ul style="list-style-type: none"> ● ผลการจัดการเรียนรู้แบบ POED ที่ส่งผลต่อความสามารถในการทำนาย สังเกต อธิบาย และ อภิปราย เรื่องสมมูลเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 <i>กัญชพร เครือคำ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i> 	346
<ul style="list-style-type: none"> ● ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค ทำนาย สังเกต อธิบายต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พันธะไอออนิก <i>ปิยะนุช เรือนเจริญ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i> 	355
<ul style="list-style-type: none"> ● เว็บไซต์จัดการและเผยแพร่สื่อการเรียนรู้ ชุด วันสำคัญทางพุทธศาสนาและพิธีกรรมในท้องถิ่น <i>ชยาพร แก่นสาร คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i> 	366
<ul style="list-style-type: none"> ● อคติทางเพศในหนังสือเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่ใช้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี <i>สุทธิดา จารุแพทย์ จินาพร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i> 	373
<ul style="list-style-type: none"> ● การศึกษาคำที่ปรากฏร่วมกัน (Collocation) ในภาพยนตร์แนวแอ็คชั่น <i>วรรณิภา ยุทธเสรี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i> 	385
<ul style="list-style-type: none"> ● ผลกระทบของโครงสร้างข้อมูลของประโยคย่อยภาษาอังกฤษที่ขยายต่อกรจำเนื่อหาของนักศึกษา สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี <i>ธวานิยา ทองไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i> 	396
<ul style="list-style-type: none"> ● การใช้ Process-Genre Approach เพื่อการสอนเขียนแบบ Recount สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมนังคละอิสาน วิทยาเขตสุรินทร์ <i>กันทนา ระเบียบศรี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i> 	404
<ul style="list-style-type: none"> ● ระบบเตือนภัยน้ำท่วมผ่านระบบส่งข้อความสั้น <i>วรากร วงศ์สายเชื้อ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i> 	414
<ul style="list-style-type: none"> ● การใช้วิธีโปรแกรมเชิงเส้นตรงจำนวนเต็มแบบไบนารีเพื่อแก้ปัญหาการจัดตารางเวลาเรียนเพื่อประโยชน์สูงสุด <i>เสกสรรค์ วินยงค์กุล คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย</i> 	423
<ul style="list-style-type: none"> ● การทดสอบประสิทธิภาพการตรวจจับหลอดเลือดในภาพถ่ายจอประสาทตา โดยใช้วิธีโลคอลเอนโทรปีเทรสโพลดิง <i>ชัยวุฒิ วุทธิสิทธิ์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี</i> 	434
<ul style="list-style-type: none"> ● การสร้างอุปกรณ์ตรวจสอบชิ้นงานบีมขึ้นรูปด้วยแม่พิมพ์โดยใช้เทคโนโลยีสร้างต้นแบบอย่างรวดเร็ว <i>พัชระ กัญจนกาญจน์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ</i> 	442
<ul style="list-style-type: none"> ● อิทธิพลตัวแปรการเชื่อมอาร์กโลหะแก๊สคลุมที่มีผลต่อความแข็งแรงกระแทกของรอยต่อชนเหล็กกล้าไร้สนิม SUS304 และเหล็กกล้าหล่อ SCW410 <i>กลไกร นาโควงศ์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี</i> 	455

ODA ของญี่ปุ่นต่อลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1955-2009 : นัยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจลาว*

(Japan's ODA to Laos from 1955-2009: Implications on Laos' economic development)

ศิริสุดา แสนอิว

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

*E-mail: sirisuda_sanew@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษา บทบาทของญี่ปุ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจลาวจากการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ต่อลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1955-2009 การศึกษานี้ได้นำเอาแนวคิดรัฐที่ปรับตัวแบบเสรีนิยมของโทมัส เบอร์เกอร์เป็นกรอบในการวิเคราะห์ จากการศึกษาพบว่า ญี่ปุ่นดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อลาวใกล้ชิด ในฐานะหุ้นส่วนที่มีความร่วมมือระหว่างกันอย่างรอบด้าน และญี่ปุ่นมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจลาว โดยเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในรูปแบบทวิภาคี ด้วยการให้ ODA แก่ลาวอยู่ในลำดับสูงสุดมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบของเงินให้เปล่า เงินกู้ และความช่วยเหลือทางเทคนิค โดยโครงการที่ญี่ปุ่นให้การสนับสนุนอยู่ใน 3 ประเด็นหลัก คือ การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการลงทุนในโครงการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานน้ำ และรัฐบาลญี่ปุ่นได้ร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ของญี่ปุ่นเพื่อทำกิจกรรมในชุมชนท้องถิ่นของลาวร่วมกันบนพื้นฐานของทัศนคติความมั่นคง มนุษย์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพจากการให้ ODA ดังนั้น จะเห็นได้ว่าญี่ปุ่นเป็นรัฐที่สามารถปรับตัวได้ดีด้วยแนวนโยบายที่เป็นเสรีนิยมมากขึ้น กล่าวคือ แนวคิดเสรีนิยมได้กลายเป็นเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น เพื่อส่งเสริมความมั่นคงมนุษย์และความร่วมมือระหว่างประเทศ

ไม่เพียงเท่านั้น ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การที่ญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับลาวยังส่งผลให้ญี่ปุ่นได้ดุลการค้าจากลาว และมีแนวโน้มมูลค่าการลงทุนในลาวที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินนโยบายช่วยเหลือต่างประเทศของญี่ปุ่นนั้นอยู่บนฐานคิดผลประโยชน์แห่งชาติภายใต้กรอบแนวคิดเสรีนิยมด้วยเช่นเดียวกัน

คำสำคัญ : นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่นต่อลาว ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ แนวคิดเสรีนิยม

Abstract

This article examines the Japanese role in Laos' economic development through the official development assistance (ODA) of Japan to Laos from 1955 – 2009. The Thomas U. Berger's concept of liberal adaptive state has been applied to use as a framework of analysis. The study finds that Japan has close relations with the government of Laos that can be reflected from the Japanese foreign policy and the recognition of Laos as a comprehensive partnership. Japan, as the important donor, plays a significant role in Laos' economic development through the bilateral cooperation and the ODA including grants, technical assistance, and loans. The supports from the Japanese government consist of three main areas. These are the construction of infrastructure, human resource development, and investment in electric hydropower. In addition, there is cooperation between the Japanese Government and the Japanese NGOs in the Laos' local community with the aims to enhance human security and to arrange the ODA more

* บทความนี้ชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “บทบาทของญี่ปุ่นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1955 -2009” ซึ่งได้รับเงินสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ปี พ.ศ. 2553.

effectively. Therefore, Japan represents as a liberal adaptive state whose foreign policy has been formulated under the concept of liberalism promoting human security as well as international cooperation.

Furthermore, close relationship between Japan and Laos, as a comprehensive partnership, provides Japan with the positive balance of trade. Also, the Japanese investment in Laos is likely to increase. The Japanese policy implementation, based on the concept on national interest, is harmonized with the framework of liberalism.

Keywords: Japanese foreign policy toward Laos, the official development assistance (ODA), liberalism

บทนำ

นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในลำดับสูงมาโดยตลอด โดยเฉพาะการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งที่ผ่านมาญี่ปุ่นให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาประเทศ ในภูมิภาคนี้ในหลายรูปแบบตามสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป อาทิ ภายหลังจากสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่สอง ญี่ปุ่นใช้รูปแบบการจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามทั้งในรูปของสินค้าอุปโภคบริโภคและการบริการ และเงินให้เปล่า ตามข้อตกลงในสนธิสัญญาสันติภาพ และในสมัยต่อมาญี่ปุ่นจึงเริ่มให้ความสำคัญต่อภูมิภาคนี้ด้วยการส่งเสริมการค้าและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ หรือดำเนินนโยบายโดยใช้ “การทูตเศรษฐกิจ” (keizai gaiko หรือ economic diplomacy) คือ การให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ หรือที่เรียกว่าความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance; ODA) นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการก่อตั้งธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank; ADB) ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในโครงการพัฒนาสาธารณูปโภคต่าง ๆ ในอนุภูมิภาค ลุ่มน้ำโขงตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน (ไชยวัฒน์ คำชู, 2549)

จากบทบาทของญี่ปุ่นที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทุกประเทศ ต่างก็เคยได้รับ ODA จากญี่ปุ่นในรูปแบบใดแบบหนึ่ง และ/หรือหลายรูปแบบรวมกัน ไม่ว่าจะเป็น ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า (Grant Aid) ความช่วยเหลือ / ความร่วมมือด้านวิชาการ (Technical Cooperation) หรือ ความช่วยเหลือแบบเงินกู้ (Loan Aid) ประเทศลาว ก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ได้รับความช่วยเหลือดังกล่าวจากญี่ปุ่นเช่นกัน โดยในปี ค.ศ. 2006 ลาวได้รับ ODA จัดอยู่ในลำดับที่ 9 จากประเทศทั้งหมดที่ได้รับ ODA คิดเป็นจำนวนเงินช่วยเหลือรวม 31.95 ล้านเหรียญสหรัฐฯ หรือคิดเป็นสัดส่วน 2.12% ของ ODA ทั้งหมด และได้รับความร่วมมือด้านวิชาการ จัดอยู่ในลำดับที่ 12 จากประเทศทั้งหมด คิดเป็นจำนวนเงินรวม 22.99 ล้านเหรียญสหรัฐฯ หรือ คิดเป็นสัดส่วน 0.86% ของความช่วยเหลือทางวิชาการทั้งหมด (Embassy of Japan in the Lao PDR, 2012) อย่างไรก็ตาม หากจะพิจารณาบทบาทของญี่ปุ่นที่มีต่อลาว นับตั้งแต่มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตในปี ค.ศ. 1955 แล้ว จะพบว่า ในช่วงปี ค.ศ. 1955 – 1995 นั้น ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและลาวยังคงมิได้มีความร่วมมือระหว่างประเทศทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ชัดเจนมากนัก แต่ต่อมาในปี ค.ศ. 1999 ญี่ปุ่นได้อนุมัติความช่วยเหลือ ODA ให้ลาว ในการสร้างสนามบินนานาชาติวัตไต (Wattay International Airport) และเริ่มมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมากขึ้นผ่านองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญในภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็น ASEAN+3 Japan-ASEAN Summit Japan-CLV Summit (Embassy of Japan in the Lao PDR, 2012)

ต่อมา ในช่วงปี ค.ศ. 2001 – 2006 ญี่ปุ่นได้มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันทั้งสองฝ่ายอย่างต่อเนื่องทุกปี ทั้งในระดับนายกรัฐมนตรีและระดับรัฐมนตรีกระทรวงต่างๆ อาทิ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและการป่าไม้ กระทรวงด้านเศรษฐกิจ ในที่สุดญี่ปุ่นก็ได้จัดทำโครงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมสำหรับลาวโดยตรง (Country Assistance Program for Lao PDR) ในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 2006 โดยนโยบายดังกล่าวมีเป้าหมายคือ มุ่งให้ความช่วยเหลือลาว ในการลดความยากจนและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นอกจากนี้ รัฐบาลญี่ปุ่นยังสนับสนุนศักยภาพของลาว

เพื่อให้สามารถเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน รวมถึงการสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะเพื่อลาวให้สามารถพึ่งตนเองได้ ภายใต้การบูรณาการกับเศรษฐกิจทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค โดยมีการจัดลำดับความสำคัญใน 6 ด้าน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายข้างต้น ประกอบด้วย ปรับปรุงการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปรับปรุงการบริการสุขภาพ พัฒนาการใช้ทรัพยากรป่าไม้ให้ยั่งยืน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ-สังคม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการสร้างสถาบันเพื่อยกระดับ/เสริมภาคเอกชนของลาว และแก้ไขปรับปรุงขีดความสามารถในด้านการบริหารจัดการและการสร้างสถาบันในส่วนที่เกี่ยวข้องการดำเนินงานของภาครัฐและสังคม แผนนโยบายตั้งที่กล่าวมาของญี่ปุ่นที่มีต่อลาวข้างต้นยังสอดคล้องกับบทบาทของญี่ปุ่นที่มีต่อภูมิภาคนี้มาโดยตลอด กล่าวคือ ญี่ปุ่นต้องการลดช่องว่างระหว่างประเทศสมาชิกเก่าและประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียน (ASEAN) (Siriporn Wajiwalku, 2006) เพื่อที่จะสร้างประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ตามแผนปฏิบัติการของปฏิญญาโตเกียว ปี ค.ศ. 2003 ที่ได้ระบุไว้ว่า ญี่ปุ่นและอาเซียนจะร่วมมือกันแสวงหาการสร้างชุมชนแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยคำนึงถึงความแตกต่างอย่างมากของประเทศในภูมิภาคนี้ (Government of Japan, 2006)

สถานการณ์ตั้งที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและลาวที่มีความเกี่ยวพันเชื่อมโยงกันมากขึ้น โดยเฉพาะตั้งแต่ปี ค.ศ. 2002 เป็นต้นมานั้น ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ดังกล่าว คือ นโยบายของรัฐบาลลาวที่ต้องการให้ลาวเป็นอิสระ หรือหลุดพ้นจากการเป็นประเทศในกลุ่มที่พัฒนาน้อยที่สุด (Least-developed country; LDC) ภายในปี ค.ศ. 2020 โดยนโยบายดังกล่าวรัฐบาลลาวถือเป็นเป้าหมายที่สำคัญสูงสุด (the country's most significant goal) (Government of Japan, 2006) และสะท้อนให้เห็นผ่านนโยบายที่สำคัญของลาวเอง ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (ค.ศ. 2001-2005) ยุทธศาสตร์การจัดความยากจนและเร่งพัฒนาชาติ (National Growth and Poverty Eradication Strategy; NGPES; มกราคม ค.ศ. 2004) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (ค.ศ. 2006-2010) นอกจากนี้ ยังรวมถึงความช่วยเหลือที่มาจากองค์การระหว่างประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธนาคารโลก (World Bank) ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank) องค์การสหประชาชาติ (United Nations) เป็นต้น

ผลจากการพัฒนาประเทศของลาวภายใต้ความช่วยเหลือจากต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศตั้งที่กล่าวมา ทำให้ตัวเลขทางเศรษฐกิจของลาวอยู่ในระดับที่ดีขึ้น เช่น ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product; GDP) เติบโตในระดับสูง คือ ปี ค.ศ.-2004 = 7.0% ปี ค.ศ.-2005 = 6.8% ปี ค.ศ.-2006 = 8.3% ปี ค.ศ.-2007 = 7.8% และปี ค.ศ. 2008 = 7.2% และรายได้เฉลี่ยต่อบุคคล (per capita GNI) เพิ่มสูงขึ้น คือ ปี ค.ศ. 2004 = 420 ปี ค.ศ. 2005 = 450 ดอลลาร์สหรัฐ ปี ค.ศ. 2006 = 500 ดอลลาร์สหรัฐ ปี ค.ศ. 2007 = 580 ดอลลาร์สหรัฐ (ADB, 2009) แม้ว่ายังไม่ถึงเป้าหมายของแผนพัฒนา ฉบับที่ 6 ที่ได้ตั้งไว้ คือ อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับ 7.8 - 8.0% และรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลอยู่ในช่วง 700 - 750 ดอลลาร์สหรัฐ ก็ตาม

อย่างไรก็ดี แม้ว่าญี่ปุ่นจะเป็นประเทศที่อาจกล่าวได้ว่าให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแก่ลาวในลำดับสูงมาโดยตลอด แต่เมื่อสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป นั่นคือ การผงาดขึ้นมาของจีนในภูมิภาคนี้ ทำให้จีนเริ่มเข้าไปมีบทบาทที่สำคัญเช่นกันในการให้ความช่วยเหลือแก่ลาว โดยรัฐบาลจีนเน้นให้ความช่วยเหลือหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการลงทุน เงินบริจาค เงินช่วยเหลือ เงินสนับสนุนแบบให้เปล่า ตลอดจนให้ความช่วยเหลือด้านเทคโนโลยี ความรู้ความชำนาญต่าง ๆ เพื่อช่วยพัฒนาประเทศ อาทิ โรงพยาบาลในเมืองใหญ่ได้รับการสนับสนุนทั้งเงินทุนก่อสร้างจากรัฐบาลจีน และยังคงแพทย์ พยาบาลและผู้เชี่ยวชาญมากมายมาช่วยเหลือ ตลอดจนยังส่งคนลาวไปฝึกอบรมที่ประเทศจีนอีกด้วย (อริญญา ศิริผล และ สุนันทา แยมทัพ, 2012) ทำให้ญี่ปุ่นต้องดำเนินนโยบายเชิงรุกมากขึ้น โดยจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลญี่ปุ่นได้จัดให้มีการประชุมผู้นำลุ่มน้ำโขงกับญี่ปุ่น ครั้งที่ 1 ณ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2009 และได้หารือในประเด็นที่สำคัญระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้หลายประเด็น อาทิ เรื่องการเปลี่ยนแปลง

สภาพภูมิอากาศ เรื่องโรคติดต่อ โรคระบาดใหม่ รวมถึงการหรือในประเด็นความร่วมมือและบทบาทของญี่ปุ่นที่จะเข้ามาช่วย ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ด้วยการถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการ การแลกเปลี่ยนทางการศึกษา วัฒนธรรม และสถานการณ์ในภูมิภาค โดยในการประชุมนี้มีความคืบหน้าที่สำคัญคือ การรับรองปฏิญญาโตเกียวของการประชุมระหว่างหัวหน้ารัฐบาลของญี่ปุ่นกับประเทศลุ่มน้ำโขงกับญี่ปุ่น ครั้งที่ 1 ซึ่งมีนัยยะ การจัดตั้งหุ้นส่วนใหม่เพื่ออนาคตที่รุ่งเรืองต่อไปร่วมกัน (กรุงเทพฯ, 2010)

หากพิจารณาสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมด พบว่า ญี่ปุ่นให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแก่ลาวมาอย่างต่อเนื่อง ฉะนั้น รายงานวิจัยฉบับนี้จึงต้องการศึกษาบทบาทของญี่ปุ่นที่มีต่อด้านเศรษฐกิจในลาว ช่วงปี ค.ศ. 1955 – 2009 มีความสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศของลาวหรือไม่ อย่างไร อีกทั้งในขณะที่สถานการณ์ระบุว่าประเทศมีการเปลี่ยนแปลงไป นั่นคือ การผงาดขึ้นมาของจีนทางด้านเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียและโลกนั้น ส่งผลกระทบต่ออย่างไรต่อการดำเนินนโยบาย ต่างประเทศของญี่ปุ่นต่อลาว เพื่อคาดการณ์แนวโน้มนโยบายความร่วมมือของญี่ปุ่นและลาวในอนาคตอันใกล้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1955 – 2009
2. เพื่อศึกษาบทบาทของญี่ปุ่นที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจในลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1955 – 2009 ผ่านการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ของญี่ปุ่น

วิธีที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของญี่ปุ่นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในลาว ระหว่าง ค.ศ. 1955 – 2009” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของการพรรณนา (descriptive) เป็นหลัก โดยเลือกใช้วิธีการศึกษาและเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร (documentary research) เป็นหลัก จากการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 1) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (primary sources) หรือ เอกสารชั้นต้น ได้แก่ เอกสารราชการของกระทรวง กรม กอง ถ้อยแถลง แถลงการณ์ต่าง ๆ รายงานการประชุม รายงานการเจรจา คำให้สัมภาษณ์ สุนทรพจน์ของผู้นำประเทศ รัฐมนตรี การแถลงข่าวของโฆษกกระทรวง ข้อมติและเอกสารทางการขององค์การระหว่างประเทศ บันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ และการสัมภาษณ์ส่วนบุคคล จากการลงพื้นที่ภาคสนามในลาว คือ แขวงจำปาสัก
- 2) ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (secondary sources) ได้แก่ หนังสือ ตำราวิชาการต่าง ๆ วิทยานิพนธ์ บทความจากวารสาร บทวิเคราะห์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร รายงานข่าวต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และเอกสารจากอินเทอร์เน็ตต่าง ๆ

ผลการวิจัย

จากการศึกษานโยบายต่างประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1955 – 2009 และบทบาทของญี่ปุ่นที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจในลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1955 – 2009 ผ่านการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ของญี่ปุ่น สรุปได้ดังนี้

ญี่ปุ่นดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อลาวใกล้ชิด ในฐานะหุ้นส่วนที่มีความร่วมมือระหว่างกันอย่างรอบด้าน และญี่ปุ่นมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจลาว โดยเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในรูปแบบทวิภาคี ด้วยการให้ ODA แก่ลาว อยู่ในลำดับสูงสุดมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบของเงินให้เปล่า เงินกู้ และความช่วยเหลือทางเทคนิค โดย ODA ของญี่ปุ่นทั้งหมดที่ให้กับลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1997 – 2003 เป็นจำนวนเงินรวม 660 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็นความช่วยเหลือแบบให้เปล่า (Grant Aid) จำนวน 420 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และเป็นความร่วมมือทางวิชาการ (Technical Cooperation) จำนวน 220 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (The Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2004) ซึ่งการที่ญี่ปุ่นให้ความช่วยเหลือเป็นแบบให้เปล่า และความร่วมมือทางวิชาการเป็นหลักก็เพื่อช่วยให้ลาวพ้นจากสถานะการเป็นประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด เพราะความเป็นช่วยเหลือแบบให้เปล่าจะสนับสนุนลาวในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะการขนส่ง การพัฒนา

ด้านการแพทย์และการสาธารณสุข การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการให้การสนับสนุนด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาในระดับอุดมศึกษาผ่านการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้กับ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว รวมถึงให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาลาวและเจ้าหน้าที่ในภาครัฐของลาว

ในด้านความร่วมมือทางด้านวิชาการนั้น เริ่มต้นด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เช่นเดียวกันกับการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของสังคม สุขภาพและเกษตรกรรม รวมถึงความช่วยเหลือเพื่อเตรียมการพัฒนาในด้านอื่นๆ และการสร้างสถาบัน ในปี ค.ศ. 2003 โครงการที่เป็นเงินกู้มีเพียงโครงการเดียวเท่านั้น นั่นคือ โครงการก่อสร้างสะพานระหว่างประเทศแม่น้ำโขงแห่งที่สอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ East-West Economic Corridor (EWEC) ฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่าญี่ปุ่นเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือลาวแบบทวิภาคี (Bilateral assistance) โดยอยู่ลำดับที่หนึ่งมาอย่างต่อเนื่อง และนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1998 ญี่ปุ่นก็กลายเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือลาวรายใหญ่ที่สุดเมื่อเทียบกับผู้บริจาคทุกราย ทั้งที่ระดับรัฐบาลของประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ สัดส่วนของญี่ปุ่นคิดเป็น 30% ของความช่วยเหลือ หรือ ODA ทั้งหมดที่ลาวได้รับ แม้ว่าในช่วงของการเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชีย หรือวิกฤตการณ์ต้มยำกุ้งทำให้ผู้บริจาคหลายรายลดจำนวนปริมาณความช่วยเหลือลง แต่ญี่ปุ่นกลับเพิ่มความช่วยเหลือในระดับที่สูงขึ้น คิดเป็น 45% ของความช่วยเหลือทั้งหมดในปี ค.ศ. 1999 และหลังจากนั้น ODA ของญี่ปุ่นที่มีต่อลาวก็อยู่ในระดับที่คงที่ คือ สูงกว่า 30% ของความช่วยเหลือทั้งหมดที่ลาวได้รับมาโดยตลอด (The Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2004)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ของญี่ปุ่นที่ให้กับลาวมีบทบาทที่นัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาในด้านต่างๆ ในลาว (Syviengxay Oraboune, 2009) ลาวได้รับ ODA จากญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1997-1998 ตลอดระยะเวลาวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชีย ญี่ปุ่นให้ ODA กับลาวคิดเป็น 1 ใน 3 หรือบางปีก็ 1 ใน 4 ของจำนวน ODA ที่ลาวได้รับทั้งหมด อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเฉพาะการให้ความช่วยเหลือแบบทวิภาคีแล้ว พบว่า ODA ของญี่ปุ่นที่ให้กับลาว คิดเป็นประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวน ODA ที่ลาวได้รับทั้งหมดในรูปแบบทวิภาคี และนับตั้งแต่ลาวเปิดเสรีทางด้านเศรษฐกิจ ญี่ปุ่นยังคงเป็นผู้บริจาครายใหญ่ที่สุดในการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา ความช่วยเหลือดังกล่าวครอบคลุมภาคส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการขนส่ง สาธารณสุข การพัฒนาสังคม การเกษตร การป่าไม้ การชลประทาน การพัฒนาพื้นที่ชนบท การพัฒนาการศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ รวมถึงพลังงาน ไม่เพียงเท่านั้น ในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2000 ในการตอบสนองต่อวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชีย ญี่ปุ่นได้จัดส่งนักวิชาการระดับสูงและผู้เชี่ยวชาญไปทำวิจัยและให้คำแนะนำที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหาของลาว ซึ่งทีมนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว ได้เสนอให้ลายกระดับเศรษฐกิจมหภาค (macroeconomic) และพัฒนานโยบายและปฏิรูปเศรษฐกิจมหภาคตามคำแนะนำของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund; IMF) (Viliam Phraxayavong, 2009)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงภาคส่วน (sector) ต่างๆ ของลาวที่ได้รับ ODA ญี่ปุ่นแล้วนำไปพัฒนานั้น พบว่า จำนวนร้อยละ 43 ของ ODA ที่ญี่ปุ่นให้ลาวในช่วงปี ค.ศ. 2004-2006 นั้น ถูกนำไปใช้ในโครงการการบริหารจัดการภาครัฐ (Development Administration) ลำดับที่สองคือ ภาคการขนส่ง คือ โครงการก่อสร้างถนนและสะพาน และลำดับที่สาม คือ ภาคการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งญี่ปุ่นได้ให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาลาวตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1990 เพื่อให้เดินทางไปศึกษาต่อที่ญี่ปุ่น ประมาณ 50 ทุนต่อปี รวมถึงการให้ทุนสนับสนุนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลลาวในโครงการเสริมสร้างสมรรถนะที่ญี่ปุ่นอีกจำนวน 100 ทุนต่อปี (Syviengxay Oraboune, 2009)

นอกจากนี้ การให้ ODA ของญี่ปุ่น ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลญี่ปุ่นเท่านั้น แต่ยังรวมถึงองค์การพัฒนาเอกชน (NGOs) ของญี่ปุ่นด้วย ที่เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในกระบวนการให้ ODA แก่ประเทศต่างๆ รวมถึงบทบาทในประเทศลาว อันเนื่องมาจากมุมมองของชาวญี่ปุ่นจำนวนไม่น้อยในปัจจุบันที่เห็นว่า การให้ ODA เป็นหนทางที่เป็นรูปธรรมที่ประเทศของพวกเขาจะช่วยเหลือประชาคมระหว่างประเทศได้ ในช่วงทศวรรษ 1960 และ 1970 องค์การพัฒนาเอกชน หรือ NGOs ของญี่ปุ่น เป็นส่วนสำคัญภาคส่วนหนึ่งในการเติบโตของเศรษฐกิจญี่ปุ่น ต่อมาในช่วงทศวรรษ 1980 และ 1990 NGOs ของญี่ปุ่น ก็มีความพยายามในการเพิ่มบทบาทในกิจการระหว่างประเทศ โดยเริ่มจากมูลนิธิของบริษัทใหญ่ ๆ กลายเป็น

ตัวกระตุ้นหลักในการพัฒนา NGOs ญี่ปุ่น ซึ่งผลประโยชน์ที่กลุ่มทุนจะได้รับต่อมา คือการลงทุนในต่างประเทศ หลากๆ มูลนิธิของบริษัทต่าง ๆ ก่อตั้งสำนักงานและโครงการในต่างประเทศ โดยเฉพาะแถบเอเชีย และในระยะต่อมาหลังยุคสงครามเย็น ในเวทีระหว่างประเทศได้ให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย ฉะนั้น NGOs ในยุคนี้จึงได้กังวลในเรื่องสิทธิมนุษยชนที่รวมไปถึงกระบวนการเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศที่มีข้อสงสัยในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลญี่ปุ่นและกลุ่มธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ในระยะต่อมารัฐบาลญี่ปุ่นมีการปรับเปลี่ยนการทำงานมากขึ้นโดยเฉพาะการทำงานร่วมกันระหว่างกระทรวงการต่างประเทศของญี่ปุ่นกับ NGOs ทำให้ความช่วยเหลือของรัฐบาลญี่ปุ่นส่งไปถึงเป้าหมายจริงๆ โดยเฉพาะในระดับชุมชนรากหญ้า อีกทั้ง ยังแสดงให้เห็นว่าเงินทุนเพื่อการพัฒนาต่างๆ นั้นมีประสิทธิผลที่เพิ่มมากขึ้น (Catharin Dalpino, 2007)

จากความข้างต้นสะท้อนว่า NGOs ของญี่ปุ่นจึงมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรม ODA ของญี่ปุ่นและทำงานอย่างใกล้ชิดร่วมกับรัฐบาลในโครงการพัฒนาระดับรากหญ้า (grassroots development project) และเข้าถึงความจำเป็น/ความต้องการของหน่วยงานระดับชุมชนของประเทศกำลังพัฒนา ฉะนั้น การมีส่วนร่วมที่เพิ่มขึ้นของกลุ่ม NGOs ของญี่ปุ่นในโครงการ ODA ของญี่ปุ่นจะเป็นประโยชน์อย่างมาก ซึ่งทางรัฐบาลญี่ปุ่นได้เห็นความสำคัญดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1994 กล่าวคือ ทางกระทรวงการต่างประเทศได้จัดตั้งหน่วยงานขึ้น คือ “กองการสนับสนุน NGOs” หรือ “NGOs Assistance Division” เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของ NGOs ญี่ปุ่นมากยิ่งขึ้น ที่จะเข้าไปให้ความช่วยเหลือโดยเฉพาะในต่างประเทศ (Fumitaka Furuoka, 2008)

อย่างไรก็ดี แม้ว่ารัฐบาลญี่ปุ่นจะแสดงออกให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการให้ NGOs เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการความช่วยเหลือต่าง ๆ แต่ปัญหาอุปสรรคที่เป็นขวากหนามในการดำเนินของ NGOs ญี่ปุ่นนั้นยังคงมีอยู่ อย่างน้อย 3 ประการ ประการแรกคือ โครงการรัฐบาลเพื่อ NGOs จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข โดยเฉพาะความโปร่งใสในการจัดสรรเงินสนับสนุนผ่าน “โครงการระบบการสนับสนุนสำหรับโครงการของ NGOs” (Subsidy System for NGO Project; SSNP) ประการที่สอง คือ NGOs ญี่ปุ่นมีงบประมาณน้อย โดยประมาณร้อยละ 80 ของ NGOs ญี่ปุ่น มีงบประมาณรายปีน้อยกว่า 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และประการสุดท้าย สถานะทางกฎหมายของ NGOs ญี่ปุ่น โดยประมาณร้อยละ 90 ของ NGOs ญี่ปุ่น ไม่ได้ขึ้นทะเบียนที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งปัญหาก็คือ รัฐบาลญี่ปุ่นจะสนับสนุนเฉพาะ NGOs ที่มีสถานะถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น (Fumitaka Furuoka, 2008)

อาจกล่าวได้ว่า ในปัจจุบันกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่นได้ร่วมมือกับองค์การพัฒนาเอกชน (NGOs) เพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจและความช่วยเหลือของสาธารณะในความร่วมมือระหว่างประเทศและการปรับปรุงประสิทธิภาพของการให้ความช่วยเหลือต่างประเทศ ซึ่งความร่วมมือระหว่างกระทรวงการต่างประเทศและ NGOs นั้น จะอยู่บนพื้นฐาน 3 ประการคือ ประการแรกคือ ความเป็นหุ้นส่วน (partnership) ระหว่างกระทรวงการต่างประเทศและ NGOs มีความหมายอย่างกว้าง คือ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศโดยผ่าน NGOs ในฐานะที่เป็นหุ้นส่วน ส่วนความหมายอย่างแคบ คือ การเข้าไปเกี่ยวข้องในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับหลายภาคส่วน อาทิ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและการประเมินผลประการที่สอง คือ ความร่วมมือ (cooperation) ในส่วนของกระทรวงการต่างประเทศ หมายถึงการจัดหาแหล่งเงินทุนตามความต้องการของ NGOs และส่งเสริมให้ NGOs สามารถที่ออกไปทำกิจกรรมในต่างประเทศได้ และในญี่ปุ่นรวมถึงการช่วยเสริมสร้างศักยภาพของ NGOs ด้วย และประการสุดท้าย คือ การสนทนา (dialogue) หมายถึง การรับฟังความคิดเห็นของ NGOs เกี่ยวกับการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ และนโยบายความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ในการประชุมสมัยปกติ และสะท้อนทัศนคติของนโยบายเหล่านั้น (The Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2007)

หากเราพิจารณาทางด้านของ NGOs ของญี่ปุ่นที่ได้รับการส่งเสริมบทบาทมากขึ้นในโครงการ ODA ของรัฐบาลญี่ปุ่น จะพบว่า NGOs ของญี่ปุ่นในขณะนี้ได้ประโยชน์จากความเปลี่ยนแปลงนี้อย่างน้อย 3 ประการ ประการแรก คือ NGOs ของญี่ปุ่นสามารถมีความเป็นอิสระในการดำเนินการโครงการความช่วยเหลือขนาดเล็กได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้

ความช่วยเหลือดังกล่าวสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในประเทศที่กำลังพัฒนานั้น ๆ ประการที่สอง รัฐบาลญี่ปุ่นสามารถใช้ประโยชน์จากทีมของ NGOs ในฐานะของแหล่งข้อมูลทางเลือกอีกแหล่งหนึ่ง ที่รัฐบาลอาจจะไม่มี หรือมีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะข้อมูลจากพื้นที่จริงจากการเข้าไปให้ความช่วยเหลือในต่างประเทศ และประการสุดท้าย การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพระหว่าง NGOs และรัฐบาลสามารถกระตุ้นให้เกิดความโปร่งใสในกระบวนการนโยบายการให้ความช่วยเหลือต่างประเทศของญี่ปุ่นมากขึ้น (Fumitaka Furuoka, 2008)

ในส่วนของการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นต่อลาวนั้น พบว่า ก่อนปี ค.ศ. 1975 มี NGO ของญี่ปุ่นในลาวเพียงองค์กรเดียวเท่านั้น คือ Japanese Overseas Cooperation Volunteers (JOCV) ภายหลังจากในปี 1992 จึงมีองค์กรอื่น ๆ ตามมา รวมถึง Sotoshu Relief Committee (JSRC) และ Japan International Volunteer Center (JVC) ต่อมาในช่วงปี ค.ศ. 1992-1995 JSRC ได้ผลิตกล่องห้องสมุดแบบเคลื่อนที่ได้ (portable library boxes) ให้กับห้องสมุดโรงเรียนชั้นประถมศึกษา โดยดำเนินการปีละ 1 โรงเรียนตลอดระยะเวลา 3 ปี ตามสัญญา (ซึ่งในกรณีที่กำลังมานี้ดำเนินการที่แขวงหลวงพระบาง) ในส่วนของ JVC ได้ดำเนินการโครงการพัฒนาศูนย์สุขภาพชุมชน และโครงการทางด้านเกษตร ป่าไม้ และประมง และการพัฒนาพื้นที่ และตั้งแต่ปี ค.ศ. 1992-1995 JVC ดำเนินโครงการอนุรักษ์งานศิลปะและหัตถกรรมร่วมกับผู้หญิงชาวลาวในเขตหลวงพระบาง รวมถึงการดำเนินโครงการการพัฒนาป่าชุมชนในเขตแขวงคำม่วน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 - 1996 ระหว่างช่วงปี ค.ศ. 1992-1995 JVC ดำเนินการทั้งหมด 6 แขวงและในนครหลวงเวียงจันทน์ รวมเป็นงบประมาณทั้งสิ้น 112,000 ดอลลาร์สหรัฐ โครงการที่กำลังมาข้างต้นเป็นการส่งเสริมการพัฒนาในชุมชนเพื่อสร้างสวัสดิภาพที่ดีให้ผู้หญิงลาวในหลายระดับที่แตกต่างกัน ทั้งในระดับแขวง ตำบลและหมู่บ้าน (Viliam Phraxayavong, 2009)

สรุปและอภิปรายผล

ข้อสรุปวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา มีดังนี้

1) เพื่อศึกษาถึงนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1955 - 2009

จากการศึกษาพบว่า หากพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและลาวในช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 ถึงปลายทศวรรษที่ 1980 พบว่า สถานการณ์ภายในประเทศของลาวมีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ กล่าวคือ ในเดือน ธันวาคม ค.ศ. 1975 ฝ่ายขบวนการปลดปล่อยลาว ได้ประกาศเปลี่ยนแปลงการปกครองของลาวให้เป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ล.) ภายใต้อำนาจการปกครองของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว หรือ พรรคคอมมิวนิสต์ลาว ทำให้ความสัมพันธ์ของญี่ปุ่นและลาวไม่ได้มีความคืบหน้าโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะปัญหาภายในของลาวเองและลาวก็ได้เป็นสมาชิกอาเซียนในขณะนั้น อย่างไรก็ตามในเดือนพฤศจิกายน ปี ค.ศ. 1989 นายกรัฐมนตรีโกสอน พมวิทานก็ได้เดินทางไปเยือนญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการ แต่ยังมีได้มีความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นรูปธรรมแต่อย่างใด

ในระยะต่อมาจนถึงปัจจุบันความสัมพันธ์ของญี่ปุ่นและลาว มี 2 รูปแบบ คือ ผ่านความร่วมมือแบบพหุภาคี (multilateral cooperation) และแบบทวิภาคี (bilateral cooperation)

ความสัมพันธ์ของญี่ปุ่นและลาวในรูปแบบพหุภาคีที่สำคัญ คือ ความร่วมมือในกรอบขององค์การเพื่อการพัฒนาขององค์การระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติและประเทศญี่ปุ่นในอินโดจีนที่สมบูรณ์แบบ (UNDP-Japan's Comprehensive Development and Indochina) ซึ่งเป็นโครงการที่ต้องการช่วยเหลือด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของกัมพูชา ลาว และเวียดนามให้สามารถปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากระบบสังคมนิยมไปสู่ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่ไขกลไกตลาดได้ง่ายขึ้นโดยการเน้นนโยบายการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ การพัฒนาภาคเอกชน การบริหารสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และการลงทุนและการปรับตัวทางด้านนโยบายสังคม ร่วมกันกับประเทศไทย และหน่วยงานขององค์การสหประชาชาติต่างๆ ที่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้อยู่แล้ว เช่น UNDP ESCAP และ ADB และ

ความสัมพันธ์ของญี่ปุ่นและลาวภายใต้กรอบความร่วมมือ Mekong-Japan ซึ่งญี่ปุ่นมีวัตถุประสงค์หลักของความร่วมมือนี้คือ เพื่อลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและการพัฒนาระหว่างประเทศอาเซียนเดิมและประเทศอาเซียนใหม่ (หรือ กลุ่มประเทศ CLMV) ภายในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับอาเซียน ซึ่งจะนำไปสู่การมีสันติภาพ เสถียรภาพ และความเจริญรุ่งเรืองของทวีปเอเชียต่อไป โดยผ่านการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่น ใน 4 ประเทศลุ่มน้ำโขง คือ กัมพูชา ลาว พม่า และ เวียดนาม (CLMV)

ประการต่อมาคือ ความสัมพันธ์ของญี่ปุ่นและลาวในรูปแบบทวิภาคี กล่าวคือ นับตั้งแต่มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันในปี ค.ศ. 1955 นั้น ญี่ปุ่นและลาวได้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ดังที่ปรากฏในแถลงการณ์ร่วม “หุ้นส่วนที่ครอบคลุมและเข้มแข็งเพื่อนำไปสู่มิตรภาพและความมั่งคั่งในภูมิภาค” (Strengthening Comprehensive Partnership toward Enduring Friendship and Regional Prosperity) ซึ่ง ญี่ปุ่น และ ลาว ต่าง มี สัมพันธภาพที่ดีต่อกันตลอดมา ทำให้ทั้งสองประเทศ มีข้อตกลงสองประการล่าสุดในการประชุม ปี ค.ศ. 2010 ประการแรก ทั้งสองประเทศจะยังคงความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งและความไว้วางใจซึ่งกันและกันที่ยาวนานกว่าห้าทศวรรษนี้ไว้ อีกทั้ง ทั้งสองฝ่ายต่างมุ่งหวังและเต็มใจที่ร่วมมือกันเพื่อที่จะก้าวไปข้างหน้าบนความสัมพันธ์ในลักษณะที่เรียกว่า “หุ้นส่วนที่ครอบคลุมและเข้มแข็งเพื่อนำไปสู่มิตรภาพและความมั่งคั่งในภูมิภาค” และประการที่สอง การช่วยเหลือของญี่ปุ่นต่อลาว ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ฉะนั้น ญี่ปุ่นมีความประสงค์ที่จะเพิ่ม การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ต่อลาว เพื่อสนับสนุนความพยายามของลาวในการที่จะพัฒนา ประเทศ ทางด้านลาวเองก็รู้สึกขอบคุณเป็นอย่างมากต่อการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นที่จะมีเพิ่มขึ้น และตั้งใจจะนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศให้เกิดทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2) เพื่อศึกษาบทบาทของญี่ปุ่นที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจในลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1955 - 2009 ผ่านการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (ODA) ของญี่ปุ่น

อาจกล่าวได้ว่าญี่ปุ่นเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือลาวแบบทวิภาคี (Bilateral assistance) โดยอยู่ลำดับที่หนึ่ง มาอย่างต่อเนื่อง และนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1998 ญี่ปุ่นก็กลายเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือลาวรายใหญ่ที่สุดเมื่อเทียบกับผู้บริจาค ทุกราย ทั้งที่ระดับรัฐบาลของประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ สัดส่วนของญี่ปุ่นคิดเป็น 30% ของความช่วยเหลือ หรือ ODA ทั้งหมดที่ลาวได้รับ แม้ว่าในช่วงของการเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินในอาเซียน หรือวิกฤตการณ์ต้มยำกุ้งทำให้ผู้บริจาค หลายราย ลดจำนวนปริมาณความช่วยเหลือลง แต่ญี่ปุ่นกลับเพิ่มความช่วยเหลือในระดับที่สูงขึ้น คิดเป็น 45% ของความช่วยเหลือทั้งหมดในปี ค.ศ. 1999 และหลังจากนั้น ODA ของญี่ปุ่นที่มีต่อลาวก็อยู่ในระดับที่คงที่ คือ สูงกว่า 30% ของความช่วยเหลือทั้งหมดที่ลาวได้รับมาโดยตลอด (The Ministry of Foreign Affairs of Japan, 2004) และหากพิจารณา เฉพาะการให้ความช่วยเหลือแบบทวิภาคีแล้ว พบว่า ODA ของญี่ปุ่นที่ให้กับลาว คิดเป็นประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวน ODA ที่ลาวได้รับทั้งหมดในรูปแบบทวิภาคี และนับตั้งแต่ลาวเปิดเสรีทางด้านเศรษฐกิจ ญี่ปุ่นยังคงเป็นผู้บริจาครายใหญ่ที่สุด ในการให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาลาว

กล่าวโดยสรุป นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อลาว และการให้ ODA ของญี่ปุ่นต่อลาว ระหว่างปี ค.ศ. 1955 - 2009 ได้ส่งผลกระทบต่อด้านบวกต่อลาว จนอาจกล่าวได้ว่า มีบทบาทที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง (a very significant role) ต่อการพัฒนาลาว เนื่องจากความช่วยเหลือดังกล่าวครอบคลุมภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคเศรษฐกิจ อาทิ การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การขนส่ง (เช่น ถนน สะพาน) การเกษตร การป่าไม้ การชลประทาน และที่สำคัญคือ พลังงาน จากการลงทุน ในโครงการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานน้ำ และการพัฒนาภาคสังคมของลาว เช่น การพัฒนาพื้นที่ชนบท การสาธารณสุข การพัฒนาการศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งในกรอบความช่วยเหลือที่กล่าวมาทั้งหมด ญี่ปุ่นจะเน้น 3 โครงการหลัก ๆ คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการลงทุนโครงการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานน้ำ ซึ่งโครงการสุดท้ายนี้จัดว่าเป็นภาคส่วนที่จะช่วยสร้างรายได้ให้กับประเทศลาว และสอดคล้องกับเป้าหมายของรัฐบาลลาว ที่ต้องการจะพัฒนาประเทศไปสู่การเป็นผู้ส่งออกพลังงานไฟฟ้ารายใหญ่ในเอเชีย (Battery of Asia)

การอภิปรายผล

ผลสรุปที่กล่าวมาข้างต้นของบทความนี้ พบว่า บางส่วนมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2548) เรื่อง *บทบาทใหม่ของผู้ป่วนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง* ที่ระบุว่า ก่อนเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 บทบาทของผู้ป่วนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา เน้นการให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีลักษณะของการให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือเป็นแบบผู้ให้ (Donor) และผู้รับ (Recipient) โดย ผู้ให้เป็นผู้กำหนดรูปแบบและสถานภาพของการให้ความช่วยเหลือในด้านของบทบาทใหม่ของผู้ป่วนที่พบจากโครงการต่าง ๆ ที่เลือกศึกษาพบว่า มีการให้ความสำคัญกับโครงการทางด้านการศึกษาในระยะยาว โครงการบูรณาการทางด้านการศึกษากับด้านอื่น เช่น โครงการด้านการศึกษากับสุขภาพ และโครงการด้านการศึกษากับวัฒนธรรม มีการสำรวจความต้องการของผู้รับความช่วยเหลือ มีการกำหนดโครงการตามความต้องการและความจำเป็นของท้องถิ่น เนื่องจากผลการศึกษาของงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า รัฐบาลผู้ป่วนเน้นให้การสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา ลักษณะการทำงานในโครงการ ODA ของผู้ป่วน เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างกระทรวงการต่างประเทศผู้ป่วนและเจ้าหน้าที่จาก NGOs ของผู้ป่วน ทำให้โครงการต่างๆ ตอบสนองต่อชุมชนท้องถิ่นในประเทศกำลังพัฒนาที่ผู้ป่วนเข้าไปให้ความช่วยเหลือ

เอกสารอ้างอิง

- [1] ไชยวัฒน์ คำชู. 2549. *นโยบายต่างประเทศผู้ป่วน : ความต่อเนื่องและความเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [2] ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. 2548. *รายงานเบื้องต้นโครงการบทบาทใหม่ของผู้ป่วนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- [3] Asian Development Bank. 2009. Available from:
<http://www.adb.org/Documents/Books/ADO/2009/LAO.pdf> [2010, January 10].
- [4] Dalpino, Catharin. 2007. The Role of Human Rights: the Case of Burma. in Thomas U. Berger, Mike M. Mochizuki and Jitsuo Tsuchiyama (eds.). *Japan in International Politics: the Foreign Policies of an Adaptive State*. 2007. Boulder, Colorado: Lynne Rienner.
- [5] Embassy of Japan in the Lao PDR. 2012. *Japan's ODA to Laos* [online]. Available from:
http://www.la.emb-japan.go.jp/japans_oda_to_laos/ [2012, July 15].
- [6] Furuoka, Fumitaka. 2008. *The Role of Non-Governmental Organisations (NGOs) in Japan's Foreign Aid Policy* [online]. Available from: http://mpr.ub.uni-muenchen.de/7418/1/MPPA_paper_7418.pdf [2012 15 July 2012].
- [7] Mochizuki, Mike M. 2007. Japan's Changing International Role. In Thomas U. Berger, Mike M. Mochizuki and Jitsuo Tsuchiyama (eds.). *Japan in International Politics: the Foreign Policies of an Adaptive State*. 2007. Boulder, Colorado: Lynne Rienner.
- [8] Non-Governmental Organizations Cooperation Division, Ministry of Foreign Affairs International Cooperation Bureau. 2007. *International cooperation and NGOs: partnership between the Ministry of Foreign Affairs and Japanese NGOs* [online]. Available from:
<http://www.mofa.go.jp/policy/oda/category/ngo/partnership/english.pdf> [2012, July 15].
- [9] Oraboune, Syviengxay. 2009. *Lao PDR and its Development Partners in East Asia (China and Japan)*.

In Mitsuhiro Kagami (ed.). *A China-Japan Comparison of Economic Relationships with the Mekong River Basin Countries* [online]. Available from:

<http://www.ide.go.jp/English/Publish/Download/Brc/01.html> [2011, December 10].

[10] Phraxayavong, Viliam. 2009. *History of Aid to Laos: Motivations and Impacts*. Chiang Mai: Mekong Press.

[11] The Ministry of Foreign Affairs (Third party evaluation). 2004. *Country Assistance Evaluation of Laos: Summary* [online]. Available from: <http://www.mofa.go.jp/policy/oda/evaluation/year/index.html> [2011, November 16].